

Indigenæ harum Insularum Caphræ, hoc est Gentiles sunt, Solem & Lunam Deos colunt: Soli dici, Lunæ vero noctis Imperium adscribunt, illum Marem, hanc Feminam dicunt, atque hos ceterarum Stellarum parentes vocant, quas omnes Deos esse, minutos tamen arbitrantur. Solem Orientem certis Carminibus salutant potius quam adorant. Item Lunam noctu fulgentem, a quibus Liberos, fecundam Pecoris foeturam, Terræ uberes frutices, aliaque id genus deposcunt. Ceterum Pietatem ac Iustitiam colunt, & præcipue Pacem atque Otium amant: Bellum vero maxime detestantur. Moluccæ repertæ sunt Caroli v auspiciis: quam rem quia in primis memorabilis, libet paullo altius repetere. Quum inter Lusitanos versus Orientem, Castellanos in Occidentem, pomeria suorum Principum promovere pro virili adnitentis dissidium esset ortum: ne alteri alteris essent impedimento, novus ille Orbis, auctoritate Alexandri vi Pontificis & aliorum, in duas partes est distributus: Scriptis Legibus & conditionibus, ut quidquid instituta ab Atlantici Maris Insulis, quæ Hesperides solent dici, navigatione Orientem versus reperiretur, Lusitanorum esset: quidquid ad Occidentem, Castellanis cederet: sic horum beneficio pernotuit America: illorum Orientis pleraque, ita lucris studio lapsu temporis excurrentium, ut dicerentur etiam percurrere in adjudicatam Castellanis portionem: quæ controversia decidi non potuit, nisi Ferdinando Magellano quasi iudice. Hic enim Lusitanus, odio in Emanuele suum Principem, ob non bene pensatam, quam illi navarat & effecerat, operam, exstimulatus, docens Moluccas ex facta distributione pertinere ad Castellanos, anno millesimo quingentesimo decimo nono, auspiciis Caroli Quinti ad quærendum dimissus alia via Insulas, quas dixi, ita navigationem suam temperavit, ut ex Hispania in Australiora Cæli spacia ad gradum Latitudinis 111° delatus, & inde conversa ad Occidentem Solem Classe, per inferius Hemisphærium immenso cæli marisque tractu superato, sub Orientem Solem ad Moluccas Insulas, quas quærebat, tandem naves ejus pervenerint: Ac inde per Superum Hemisphærium prætervecti ejus socii Littora Asiæ & Africæ in Hispaniam redierunt, per navigato semel (ausu admirando & a nullo mortalium tentato) toto terrarum Orbe. Ipse autem Magellanus ante repertas Moluccas prælio contra Barbaros occubuit: & post investigatas Moluccas a sociis superstites ejus navigationis, ceteris navibus dispersis, captis & detentis, una tantum navis superstes & incolumis in Hispaniam rediit Aromatibus onusta: Margaritis etiam, quæ in Insulis nonnullis grandes admodum reperiuntur, aliæ magnitudine ovorum Turturum, Gallinarum etiam & Anserum. Digniores profecto Nautæ, qui æterna memoria celebrentur, quam qui cū Iasone Thessalo Argonautarum Principe ad Colchidem navigarunt Argonautæ. Navis etiam ipsa, quæ una sospes & salva domum rediit post exantlata tot pericula, multo dignior, quæ inter Sydera collocetur, quam vetus illa Argo. Hæc namque ex Græcia duntaxat per Pontum vecta est. Magellanica vero ex Hispania Austrum versus indeque per inferius Hemisphærium in Orientem penetrans, rursus in Occidentem in Hispaniam per Superius Hemisphærium emenso semel, quod dictum est, universo terrarum Orbe, remeavit.

Sed hæc hæcenus ad alia pergamus.
Gilolo